

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 16 Mayıs, 1929

Sayı: 129

„Parça - Fikir” Değil «Bütün - Fikir» Lâzım...

Mehmet İzzet Bey «Hayat»ın «127» numaralı nüshasında neşrettiği «Usul Kavgası» nam makale ile Bergson'un «hadsî usul»üne temas ediyor ve bunu memleketimizde henüz hiç tanınmayan Bertrand Russel gibi mantıkçı ve riyaziyeci bir feylesofa tenkit ettiriyor: güzel; fakat kendine mahsus bir felsefesi olan bu münekkidin sistemini, madde ve ruhu ne suretle telâkki ettiğini ve bunlar arasında bulduğu münasebetleri, metafizik hakkındaki fikirlerini göstermeden Bergson'un sadece usulüne hasredilmiş bir tenkidin «iphamdan ari fikirler» olabileceğini hiç zannetmiyorum. Bergson ve Russel birer «ideologue», yani fikriyatçı veya kalem kavgacıları olsalardı onları bu suretle tutuşturmakta hiç bir beis olmazdı. Halbuki bunların ikisi de başlıbaşına birer felsefe vücade getirmiş şahsiyetler olduğundan birbirleriyle mücadelelerinin mahiyet ve kıymeti bütün felsefelerinin insicam ve vahdetile anlaşılabilir. Bu yapılmadıkça yekvücut bir felsefenin yalnız bir noktasına tevcih edilmiş okları göstermek bizi Russel'den istifade ettirmede gibi Bergson'un hatalı müddealarından da kurtarmaz. Hiç şüphe yok ki felsefi hayatımızın inkişaf ve terakki-si, her yerde olduğu gibi, bizde de mütemadi tenkitlerle olacaktır. Yalnız bu tenkit hakikaten semereli olmak için evvelâ sistemlerin sistemlerle karşılaştırıl-

ması ve tenkidin bundan sonra gelmesi lâzımdır. Çünkü terkip mahsulü olan felsefe sistemlerinin ihtiva ettiği parça-fikir ve parça - müddeaların kuvvet ve kıymetleri, dahil oldukları terkiplerin içinde anlaşılabilir. Nitekim Bergson'un «hads» iddiası, onun ancak madde, ruh ve tekâmül hakkındaki telâkkilerinden örül-müş bir terkip içinde makuldür. Fizik zamanı psikolojik zamandan tamamen ayıran ve birinde cari olan «sebebiyet»i diğerinde bulamıyan, birini sırf afakî ve kemmî, diğerini de sırf enfüsi ve keyfi gören bir feylesofun fizik usulleri haricinde bir usul aramasından daha zarurî bir şey olabilir mi? Bu hale göre Bergson'a yapılacak muhalefetin temelini usul mes'elesi değil, ruhiyat meselesi teşkil eder. Bizi Russel'in tenkitlerinden istifade ettirmek isteyen İzzet Beyden evvelâ Bergson'un ruhiyatına karşı muhalifinin yapmış olduğu ruhiyatı tanıtmasını beklemek icap etmektedir. Bu yapıldıktan sonradır ki okuyucular usul kavgasını bir dereceye kadar ısrabilirler?

Russel'in nazariyeleri bazı noktalarda «pluraliste»lere çok yaklaştığı halde bir çok noktalardan bunlardan derin bir surette ayrılır. On dokuzuncu asrın son rub'unda hâkim olan zihniye muhalefeti - anti - intellec-tualizme - karşı bir gün yeni bir zihniyetçilik - intellectualisme - yani bir nevi yeni *tenevvür felsefesi* başlamıştır.

İlhamlarını daha çok his, irade, insanlık gibi beşerî hadiselerden alan ve binnetice yeni bir «anthropomorphisme» yapmış olan zihniye muhalifliğini bir de yeni riyaziye ve yeni fizikin verdiği bir mantık adesesinden geçirmek elbette lâzımdır. Bu vadide giden bir çok yeni feylosoflar arasında Russel bilhassa en ziyade temayüz etmiş şahsiyetlerden biridir. İzzet Bey usulünü değiştirerek bize bu feylesofun mantık ve riyaziye felsefesini ve bunlara istinat ettirdiği ruh ve madde tahlillerini yapar ve bunlardan istintaç edilmiş metafizik ile eyilik ve kötülük fikirlerini teşrih ederlerse Bergson hakkında arzu ettikleri bilvaata tenkidi hakkile yapmış olacaklardır.

Tanzimattan Ziya Beye gelinceye kadar memleketimizde hâkim olan fikir hayat ve münakaşaları prensip ve sistemlerin gene prensip ve sistemlerle muhakemesinden ziyade bunlardan koparılmış fikir ve mezhep parçalarının birbirleriyle çarpıştırılmalarına dayanıyordu. Bunun da başlıca sebebi o zamanki Osmanlı cemiyetinin mahlût bünyesinden geliyordu. Bu gün ise milli vahdet ve mefkûresi olan bir millet halinde yaşıyoruz. Binaenaleyh artık parça-fikirler ile değil bütün-fikirlerle yuğurulmak ihtiyaç ve zaruretindeyiz zannediyorum. Hele bu yuğurulmak sırf felsefe vadisinde olursa bütün-fikirlerle olan ihtiyaç büsbütün kat'ileşir sanıyorum.

MUSTAFA ŞEKİP

Bulgar Dağı

Bundan bir kaç ay evvel Coğrafya encümeninden aldığım bir mektupta Anadoludaki Bulgar Dağının neden bu ismi aldığı hakkında malûmat soruluyordu. Bu mektupta verilen izahata göre, Rıza Nur Beyin tarihinde buralarda bir aralık Bulgarların sakin olduğu yazılı imiş; fakat hangi yoldan ve ne zaman geldikleri, ne zaman gittikleri, nereye gittikleri tasrih edilmiyormuş; bundan başka, bu hususta hiç bir mehzaz de zikredilmiyormuş.

Anadolunun Tarih ve Etnolojisini alâkadar eden bu mühim mes'ele ile vaktile biraz meşgul olmuştum. O sırada elde edebildiğim bazı neticeleri, ne kadar ehemmiyetsiz olursa olsun, arz etmeği faydadan hali bulmuyorum.

1. — Haber aldığıma göre Anadoluda « Bulgar dağı » ından başka Bulgar ismini taşıyan bazı isimler mevcut imiş. Coğrafya encümeni evvelâ bütün bu gibi isimleri toplamağa himmet etmelidir.

2 — Anadoluda Bulgarların bulunduğu dair yegâne malûmat, benim bildiğime göre «Şikârî» nin Karaman tarihindedir. Yalnız Karamanlılar değil, onlarla muasır bütün Anadolu beylikleri için çok mühim olan bu eser hakkında vaktile Necip Asım Bey «İkdam» ın 8812 ve Ali Emiri Efendi onu tashihe gene aynı

gazetenin 8876 (1 kânunusani 1337) numaralı nushalarında malûmat vermişler idi. Fakat bu malûmat ekseriyetle yanlış olduğundan, bir makalemde o yanlışlıkları tashih etmiştim (Türkiyat mecmuası, c2, s27-29).

Karaman oğullarından Alâeddin Bey (757-793) » Yâricânî » isminde bir şaire farisî bir karaman şehnamesi yazdırmış; «Şikârî» farisî olduğu için şöhret bulamayup rağbetten düşen bu eseri Türkçeye terceme etmiş. Kısmen Osmanlı padişahı «Birinci Selim» zamanını da alan bu eser müterciminin ya o devirde yaşayup «Yâricânî» nin bıraktığı zamandan itibaren eseri tezyil ettiğine, yahut bu cins halk vakayinamelelerinde vaki olduğu üzere başkaları tarafından tezyil edildiğine hükmlunabilir. Karaman muallimlerinden Osman Efendi de bulunan Şikârî tercemesi nushasını esbak Konya valisi Arifî paşa istinsah ettirmiştir; ve elyevm Darülfünun kütüphanesinde (14104) numaradadır. Ali Emirî Kütüphanesinde ki nusha ise 1119 da istinsah edilmiştir. Gene Lârende eşrafından «Hadimîzade Enver Efendi» de mevcut Türkçe daha mufassal bir karaman tarihi de Arifî paşa tarafından İbrahim Aczî Efendi isminde birine istinsah ettirilmiştir ki, mütercimin bazı müfit notlarını da ihtiva eden bu nusha

Darülfünun kütüphanesinde 14105 numaradadır. Bu eser de mütercim veya müellif ismi olmadığı gibi, tafsilatta Şikârîden daha fazladır.

3 — İşte Anadoludaki Bulgarlar hakkındaki malûmat, başlıca bu eserdir. Necip Asım Bey bu malûmatı hemen aynen iktibas ederek «İkdam» ın 26 teşrinievvel ve 3 teşrinisani 1920 tarihli nushalarında «Anadoluda Bulgarlar» namı altında neşretmiştir. Rıza Nur Beyin kitabında zikretmediği me'haz, sanırım ki bu makedir.

4 — Necip Asım Beyin makalesi, tabiatile bu günkü Bulgar alimlerinin nazarı dikkatini celbetti. «Dürusiye» isminde bir Bulgar alimi, Bulgar Ulûm Akademisi mecmuasının yirmi dördüncü cildinde (Tarih, Filoloji, Felsefe ve İçtimaiyat şubesi, cüz 13, 1922) «Küçük Asyada Bulgar kolonileri» namile bir makale neşrederek Necip Asım beyin makalesini aynen tercüme etmiştir. «Dürusiye» e göre, gerek Necip Asım Beyin naklettiği metin, gerek -İbrahim Aczî efendinin notlarından naklen - ilâve ettiği izahat, kuvvetli ve ciddi bir tenkide maruz bırakılmak icabeder.

5 — Son zamanlarda Anadoluya geçen bazı Bulgar kolonileri hakkında «Dürusiye» in verdiği malûmat, bu mes'ele hakkında

bizi tenvir edemez. Yalnız eski zamanlar da Asyada ki bazı Bulgar kolonileri hakkında Bizans, Sür-yanî ve Islav menbalarının verdiği malûmat ve onlara istinaden Islav alimleri tarafından yapılan kıymetli tetkikat bu hususta çok işimize yarayabilir. Prag darülfünunu müderrislerinden (Lubor Niederle)-nin bu mes'ele hakkında yaptığı bir hülâsaya göre «Bitinya» da, «Kapadokya» da ve «Suriye» de Bulgar kolonileri mevcut olmuştur: Bunların Bizans idaresi altında ki Islavlardan olduğu ve Selânik taraflarından geldikleri muhakkak gibidir. Milâdî 650 tarihinde «Bitinya» da bunların mevcudiyeti malûmdur. Bizans menbaları, Islavların suriye de koloniler teşkil ettiklerini 664 te Apame (APMÉE), 668 de Nikomedyâ (MİCOMÉDİE) civarında, 762 de Bitinyada Bosfor kurbünde Artana (ARTANA) suyu kenarında Bulgarların yerleşmiş olduğunu söylüyorlar. «Suriyeli Mişel»de Antakye civarında Bulgarların mevcudiyetinden bahsediyor.

Her halde bütün bu menbalardan anlaşılıyor ki, Kurunuvusta da Küçük Asyada bazı Bulgar kolonileri mevcut olmuştur; bunlar başlıca Bitinya da bilhassa İzmit ve İzmit civarında bulunuyorlardı. Bunların diğer merkezleri Suriyede ve Kapadokyanın Suriye ile hem hudut mıntıkalarında idi. «Apamée», «Chorus», Antakya, Suriye ve Kopadokya hududunda «Toros» tan geçen yol üstünde «Loulun» kalesi, onun cenubunda «Hısn-as-Sakâlibe» Halep civarlarında «Hısnı-Sal

man», Garbî Suriyede diğer küçük bir köy de Bulgarlarla meskûn idi [dahâ fazla tafsilât ve menbalar için «Manuel de L'antiquité Slave»ın birinci cildine bakınız].

6 — Bu izahat şikârî tarihinde bahsedilen Bulgarların menşei mes'elesini pek alâ tenvir edebilir zannındayım. Yalnız Şikârînin verdiği izahatı itmam için, o havalide

Bulgarlara ait halk an'anelerini toplamak ve bazı sahalarda hafriyat yapmak zaruridir. Ancak bu suretle, yani tarihin, Arkeolojinin, Halkiyatın verdiği neticeler birbiriyle mezç ve telif olunmak suretile bu mes'elenin kat'î şekilde halli imkânı mevcuttur.

Prof. Dr.

Köprülüzade M. FUAT

Ahenk

*Sesimi çalıp ta götürse rüzgâr,
Versem gözlerimi bir keskin renge.
İçimde bir mahşer uğultusu var,
Ruhumdur çağırın tenimi cenge.*

*Gözlerim bir çukur, dilim kör düğüm,
Yürüyen bir ışık olsa gördüğüm.
Mermer bir kabuğa girip ördüğüm,
Kapansam içimden gelen ahenge...*

NECİP FAZIL

Mezarlık Ağaçları

*Yedi yayla kızının çelikten baltaları
Irmağa aksederek yükselince yukarı
Taşların, toprakların üstüne serildiler
Mezarlık ağaçları...*

*Binlerce ölü gören, bir tek balta görmiyen,
Uzun sırat köprüsü bizden yapılır diyen
Mezarlık ağaçları...*

ÖMER BEDRETTİN

